

Het is nooit te oud om van te leren

Delftse Archeologische Notitie 176

Nieuwbouw Verkeerstorenplein in Nootdorp, gemeente Pijnacker-Nootdorp

Een verkennend booronderzoek

Iris de Fuijk & Bas Penning

Archeologie
Delft

Delftse Archeologische Notitie 176

Nieuwbouw Verkeerstorenplein in Nootdorp, gemeente Pijnacker-Nootdorp

Een verkennend booronderzoek

Iris de Fuijk & Bas Penning

Opdrachtgever:	Gemeente Pijnacker-Nootdorp
Contactpersoon:	Dhr. N Brouwers
Bevoegde overheid:	Gemeente Pijnacker-Nootdorp
Contactpersoon:	Mevr. L. Bekkers
Beheer documentatie:	Provincie Zuid-Holland
Type onderzoek:	Verkennend booronderzoek
Periode van uitvoer:	September 2018
Aanleiding:	Nieuwbouw
Locatie:	Verkeerstorenplein, Nootdorp
Coördinaten:	85639 / 451003
Zaakidentiteitsnr. Archis:	4635406100
Projectcode:	PN055
Projectleider:	B. Penning (MA)
Projectmedewerker:	I. de Fuijk (MA)
Status:	Definitieve versie 27 september 2018
Autorisatie:	

drs. J.P.L. Bakx

ISSN: 1879-9590
© 2018 Archeologie Delft

Postbus 78
2600 ME Delft
015-2197198
archeologie@delft.nl
www.archeologie-delft.nl

Samenvatting

Aan het Verkeerstorenplein in Nootdorp wordt een woongebouw gerealiseerd. Het betreft de bouw van een woongebouw met een totale oppervlakte van 612 m² met daarin een liftschacht van circa 3,5 m². De fundering van het woongebouw zal op 0,9 m –mv komen te liggen en de liftschacht op 1,60 m –mv. Uit een bureauonderzoek is gebleken dat er een middelhoge verwachting geldt voor het aantreffen van vindplaatsen uit het Neolithicum. Deze verwachting heeft te maken met de mogelijke aanwezigheid van de Laag van Rijswijk en/of Laag van Ypenburg. Er geldt geen archeologische verwachting voor het aantreffen van vindplaatsen uit andere perioden. Deze zijn verdwenen als gevolg van het afgraven van het veengebied.

Om deze verwachting te toetsen heeft Archeologie Delft van de gemeente Pijnacker-Nootdorp de opdracht gekregen om een verkennend booronderzoek uit te voeren. Uit dit onderzoek is gebleken dat er geen aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats binnen het plangebied. Er wordt geadviseerd om geen archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren. De uiteindelijke beslissing hierover ligt bij het bevoegd gezag, in deze de gemeente Pijnacker-Nootdorp.

Inhoudsopgave

2	Samenvatting
4	1 Inleiding 1.1 Aanleiding 1.2 Plangebied en voorgenomen ontwikkelin 1.3 Resultaten van het bureauonderzoek
6	2 Veldwerk 2.1 Richtlijnen 2.2 Onderzoeksmethoden 2.3 Resultaten veldwerk 2.4 Beantwoording van onderzoeksvragen
8	3 Conclusie en advies na booronderzoek 3.1 Conclusie 3.2 Advies na booronderzoek
9	Bibliografie
9	Overzicht van afbeeldingen en tabellen
10	Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Aan het Verkeerstorenplein in Nootdorp wordt een woongebouw gerealiseerd. Om deze ontwikkeling mogelijk te maken heeft de gemeente Pijnacker-Nootdorp een archeologisch bureauonderzoek laten uitvoeren door Archeologie Delft, om inzicht te krijgen in de mogelijk aanwezige archeologische waarden in het plangebied. Uit dit bureauonderzoek is gebleken dat er een middelhoge verwachting geldt voor het aantreffen van vindplaatsen uit het Neolithicum.¹ Om deze verwachting te toetsen heeft Archeologie Delft van de gemeente Pijnacker-Nootdorp de opdracht gekregen een verkennend booronderzoek uit te voeren.

1.2 Plangebied en voorgenomen ontwikkeling

Het plangebied bevindt zich aan het Verkeerstorenplein in Nootdorp, naast de huidige verkeerstoren (afbeelding 1). Het plangebied is 2.058 m² groot en het centrumcoördinaat is 85639 / 451003. Het terrein is in gebruik als grasland en wordt omgeven in het noordwesten en zuidwesten door een fietspad. Aan de zuidwestzijde ligt eveneens een sloot en aan de zuidoostzijde ligt een sportveld. Het maaiveld ligt op circa 2,89 m –NAP.²

De voorgenomen ontwikkeling betreft de bouw van een woongebouw met een totale oppervlakte van 612 m² met daarin een liftschacht van circa 3,5 m² (afbeelding 1). Het gebouw wordt gefundeerd met funderingsbalken op boorpalen. De funderingsbalken van het gebouw komen op 0,9 m –mv te liggen (608,5 m²) en de liftschacht op 1,60 m –mv.

¹ De Fuijk & Penning 2018.

² www.ahn.maps.arcgis.com, geraadpleegd op 17-0-2018.

Afbeelding 1: het plangebied met geplande ontwikkeling geprojecteerd op een luchtfoto (bron pdok.nl).

1.3 Resultaten van het bureauonderzoek³

Het plangebied heeft volgens de beleidskaart van de gemeente Pijnacker-Nootdorp een middelhoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten uit het Neolithicum.⁴ Deze verwachting is gerelateerd aan de mogelijke aanwezigheid van de Laag van Rijswijk en/of Laag van Ypenburg. Binnen het plangebied bestaat de top van de natuurlijke bodem uit het Laagpakket van Wormer of de Laag van Rijswijk en/of Laag van Ypenburg.⁵ Deze afzettingen liggen ondieper dan 5 m –NAP. Uit historisch kaartmateriaal uit de 18^e en 19^e eeuw blijkt dat het plangebied in Tedingbroekpolder ligt, een veenlandschap dat vanaf de 11^e eeuw op grote schaal werd afgegraven voor turf. Door het afgraven van veen kwamen in het gebied de onderliggende afzettingen van Wormer en de Laag van Rijswijk en/of Laag van Ypenburg weer aan het oppervlak te liggen. Eventuele archeologische resten binnen het plangebied bevinden zich op de top van de Laag van Rijswijk en/of Laag van Ypenburg. Eventuele resten uit de Romeinse tijd of Late Middeleeuwen zijn verdwenen als gevolg van het afgraven van het veengebied.

In de omgeving van het plangebied zijn een aantal Neolithische vindplaatsen aangetoond op de Laag van Rijswijk en/of de Laag van Ypenburg. De bekendste vindplaats is Ypenburg locatie 4 in de Vinexwijk Ypenburg. Hier is een nederzetting met bijbehorend grafveld van de Hazendonk-cultuur uit het Midden-Neolithicum opgegraven.⁶ Daarnaast zijn bij een grootschalige veldkartering en booronderzoek op het voormalige militaire vliegveld Ypenburg twee Neolithische vindplaatsen aangetroffen op twee duinen, op een strandwal.⁷ Bij hetzelfde onderzoek zijn bij de veldkartering twee laatmiddeleeuwse vindplaatsen aangetroffen en bij het booronderzoek twee vindplaatsen uit de IJzertijd of Romeinse tijd op geulafzettingen van de Gantel Laag.⁸

Bij andere booronderzoeken uit de omgeving zijn geen archeologische indicatoren bekend, maar wel strand- of duinafzettingen van de Laag van Rijswijk en/of Ypenburg, zoals bij het buurtschap Craeyenburch⁹ en aan Lauwers 50.¹⁰ Bij een booronderzoek in de directe omgeving van het plangebied (Eiland Ameland) was de Laag van Rijswijk en/of de Laag van Ypenburg niet aanwezig; hier werden wadafzettingen van het Laagpakket van Wormer aangetroffen.¹¹

Binnen het plangebied heeft een milieukundig verkennend bodemonderzoek plaatsgevonden.¹² Omdat het grondonderzoek geen archeologische boringen betreft, kunnen de huidige resultaten niet volledig gerelateerd worden aan de geologische ondergrond van het plangebied. De aanwezigheid van de puinhoudende bovenlagen zijn echter een aanwijzing dat de bodem tot 1,10-1,2 m –mv is geroerd.

Op basis van de geologische ondergrond in het plangebied en voorgaand archeologisch onderzoek uit de directe omgeving geldt er een middelhoge verwachting voor het aantreffen van vindplaatsen uit het Neolithicum. Eventuele Neolithische resten kunnen bestaan uit huisplattengronden, graven, haardkuilen, afvalkuilen, sporen van landgebruik (tijdelijke jachtkampen, visserij, landbouw) en vondsten zoals vuursteen, bot en aardewerk.

Er geldt geen archeologische verwachting voor het aantreffen van vindplaatsen uit de IJzertijd, Romeinse tijd, de Vroege en Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Deze mogelijke resten zijn verdwenen als gevolg van het afgraven van het veengebied. In het bureauonderzoek is geadviseerd om binnen het plangebied 3 boringen te zetten tot ten minste 1 m in de natuurlijke bodem van het Laagpakket van Wormer of Laag van Rijswijk en/of Laag van Ypenburg. Daarnaast is geadviseerd om één boring ter hoogte van de liftschacht te zetten om de archeologische verwachting te toetsen. De andere twee boringen dienen buiten de geplande liftschacht gezet te worden ter verificatie van de verstoorde bodem. Ten slotte is geadviseerd om één van de boringen tot ten minste 4 m in de bodem te zetten, dit ter controle van de diepere ondergrond.

³ De Fuijk & Penning 2018.

⁴ Kerkhof 2010.

⁵ Vos et al. 2017.

⁶ Koot et al. 2008.

⁷ Oude Rengerink 1996.

⁸ Oude Rengerink 1996.

⁹ Houkes 2002.

¹⁰ Hanemaaijer 2017.

¹¹ Bakx & Penning 2016.

¹² Briefies 2017.

2 Veldonderzoek

2.1 Richtlijnen

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de eisen zoals deze zijn opgesteld in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.1, van de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>).

2.2 Onderzoeksmethoden

Het veldonderzoek bestond uit een verkennend booronderzoek. Met behulp van groundboringen kan de bodem worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologisch materiaal. Booronderzoek biedt tevens de mogelijkheid de stratigrafische positie van de grondlagen met archeologische vondsten nauwkeurig te bepalen, zodat de dikte van een eventueel archeologisch niveau en de diepte waarop de archeologische sporen te verwachten zijn, kan worden bepaald. Met booronderzoek is het mogelijk de geologische bodemopbouw in kaart te brengen en door de mens en natuurlijke bodemerosie ontstane verstoringen van de bodem vast te stellen.

Voor het booronderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen gebruikt:

- Hoe ziet de stratigrafie van het plangebied er uit en is de bodemopbouw intact?
- Zijn er aanwijzingen voor archeologische vindplaatsen binnen het plangebied, en zo ja, wat is de diepteligging, stratigrafische positie en omvang van de vindplaats(en)?
- Wat is het advies ten aanzien van eventueel archeologisch vervolgonderzoek?

De boorprofielen zijn beschreven in een hiervoor ontwikkeld computerprogramma. Dit is gedaan volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, samengesteld door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB).¹³ Hierbij worden onder andere de textuur van de bodemlagen, de kleur en de diepte genoteerd. Bovendien worden de eventuele archeologische indicatoren (scherven, bot, steen, houtskool, etc.) vermeld. Andere aanwijzingen voor de aanwezigheid van oude bewoning, zoals in de grond aanwezige fosfaten, zijn ook gedocumenteerd. De exacte locatie van alle boringen en de hoogte van het huidige maaiveld is vastgelegd met behulp van een GPS.

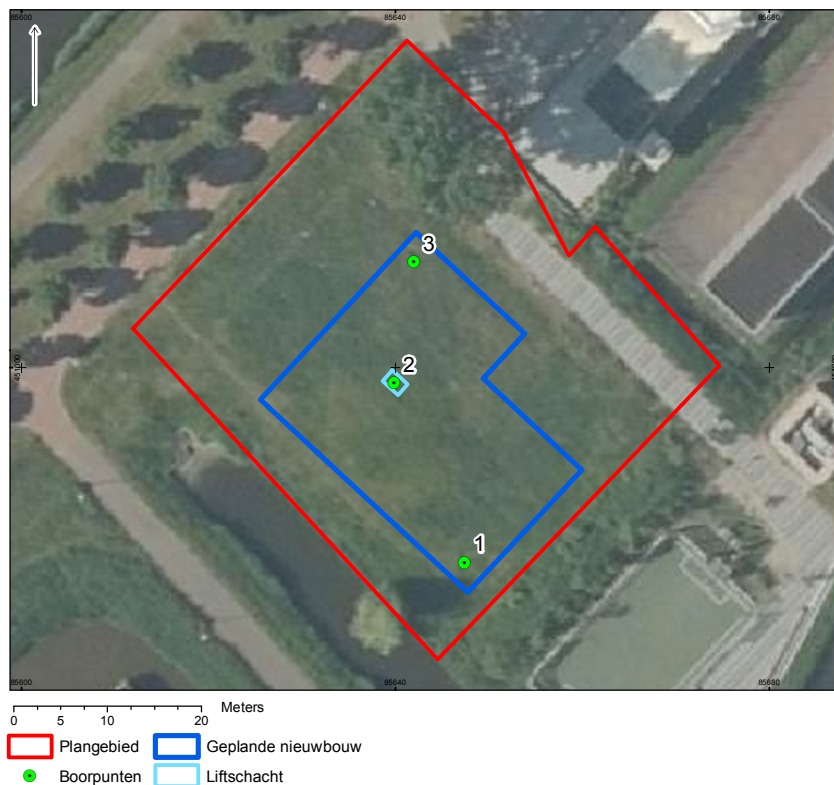
2.3 Resultaten veldwerk

Er zijn drie boringen gezet, waarvan één ter hoogte van de geplande liftschacht (afbeelding 2). Boring 1 is tot 3 m –mv gezet (5,58 m –m NAP) en moest gestaakt worden omdat de boor vanaf 2,50 m –mv leegliep. De boringen 2 en 3 zijn tot 2 m –mv gezet (tot respectievelijk 4,49 m en 4,62 m –NAP).

De boringen vertonen een uniform beeld. De eerste 0,90-1,10 m –mv (3,48-3,72 m -NAP) wordt gevormd door een ophogingspakket bestaande uit donkerbruin, matig fijn tot grof zand met klei. In boring 1 is in deze laag een fragment aardewerk uit de 20^e eeuw aangetroffen. Onder deze laag bevindt zich een oude bouwvoor. Deze laag is 20-30 cm dik (tot 3,78-3,92 m -NAP) en bestaat uit donkerbruine, matig zandige en matig humeuze klei. In boring 3 is in deze laag een enkel fragment puin aangetroffen. Dit fragment kon niet gedateerd worden. Hieronder volgt een grijze, sterk siltige kleilaag van 5-20 cm dik (tot 3,89-4,17 m -NAP) met daaronder een kalkrijk, grijs, zwak siltig en matig grof zandpakket met enkele dunne kleilagen. Deze twee lagen behoren tot wadafzettingen van het Laagpakket van Wormer. In boring 2 ligt tussen deze twee lagen een dun bandje veen van 5 cm dik (3,89-3,94 m –NAP). Dit veenlaagje is het resultaat van een periode van (tijdelijke) stagnatie van de afwatering van het waddegebied. Hierdoor ontstond er vernatting binnen het

¹³ Bosch et al. 2006.

Afbeelding 2: boorpunten.

plangebied, waarbij veen kon groeien. In de boringen zijn geen zandafzettingen van de Laag van Rijswijk en/of Ypenburg aangetroffen.

2.4 Beantwoording van de onderzoeksvragen

In deze paragraaf worden de voor dit onderzoek opgestelde onderzoeksvragen beantwoord.

Hoe ziet de stratigrafie van het plangebied er uit en is de bodemopbouw intact?

De top van de bodem is verstoord en bestaat uit ophogingslagen tot 0,90 - 1,10 m -mv (3,48 - 3,72 m -NAP). Hieronder volgt van boven naar onder een oude bouwvoor en wadafzettingen van het Laagpakket van Wormer. In boring 2 ligt tussen een kleilaag en een zandpakket van het Laagpakket van Wormer een dun bandje veen.

Zijn er aanwijzingen voor archeologische vindplaatsen binnen het plangebied, en zo ja, wat is de diepteligging, stratigrafische positie en omvang van de vindplaats(en)?

Een fragment aardewerk en bouwpuin dat is aangetroffen is afkomstig uit respectievelijk een ophogingslaag en een oude bouwvoor. Deze fragmenten zijn hoogstwaarschijnlijk aangevoerd en zijn geen aanwijzing voor een archeologische vindplaats.

Wat is het advies ten aanzien van eventueel archeologisch vervolgonderzoek?

Op basis van het bovenstaande geldt een lage verwachting voor het voorkomen van archeologie uit welke periode dan ook. De voorgenomen ontwikkeling vormt geen bedreiging voor het verstoren van archeologische resten. Daarom wordt geadviseerd om geen vervolgonderzoek uit te voeren.

3 Conclusie en advies na booronderzoek

3.1 Conclusie

Uit het onderzoek is gebleken dat er geen aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats binnen het plangebied. De Laag Rijswijk en/of van Ypenburg, die op basis van het naburig onderzoek mogelijk in het plangebied aanwezig zou zijn en waarop vindplaatsen uit het Neolithicum kunnen liggen, is niet aangetroffen.

3.2 Advies voor vervolgonderzoek

Aangezien er geen indicatoren aanwezig zijn voor archeologische vindplaatsen, wordt geadviseerd om geen archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren. De uiteindelijke beslissing hierover ligt bij het bevoegd gezag, in deze de gemeente Pijnacker-Nootdorp.

Mocht tijdens de geplande werkzaamheden blijken dat binnen het plangebied toch archeologische waarden aanwezig zijn, dan dienen deze in het kader van de Erfgoedwet (paragraaf 5.4) te worden gemeld bij de minister van OCW. In de praktijk komt dit erop neer dat archeologische toevalsvondsten worden gemeld bij de bevoegde overheid, in deze de adviseur Archeologie van de gemeente Pijnacker-Nootdorp mevrouw L. Bekkers (06-20526028) of lbekkers@delft.nl.

Deze algemene meldingsplicht is altijd van toepassing en dus ook in gebieden die bij voorbaat zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek en gebieden die na archeologisch (voor)onderzoek zijn vrijgegeven voor ontwikkeling. Het is mogelijk dat na melding blijkt dat het om een vondst gaat waarvoor het bevoegd gezag nader onderzoek vereist.

Literatuur

Gebruikte afkortingen

DAN	<i>Delftse Archeologische Notities</i>
DAR	<i>Delftse Archeologische Rapporten</i>
RAAP	<i>Regionaal Archeologisch Archiverings Project</i>
RAR	<i>Rijswijkse Archeologische Rapporten</i>

Bosch, J.H.A., A.A. de Groof, T. Hazenberg, S. de Vries & F.S. Zuidhof, 2006: *Archeologische boorbeschrijvingswaaier*, Gouda.

Briefvies, P.J., 2017: Verkennend bodemonderzoek t.p.v. perceel aan Verkeerstorenlaan/Vliehors te Nootdorp, *Unihorn rapport*.

Fuijk, I. de & B. Penning, 2018: Nieuwbouw Verkeerstorenplein in Nootdorp, gemeente Pijnacker-Nootdorp. Een archeologisch bureauonderzoek, *DAN 169*.

Hanemaaijer, M., 2017: Lauwers 50, Nootdorp, gemeente Pijnacker-Nootdorp. Een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen in de verkennende en karterende fase, *Bureau voor Archeologie Rapport 479*.

Houkes, R., 2002: Archeologische inventarisatie buurtschap Craeyenburch (Noordorp), *RAR*.

Kerkhof, M., 2010: Pijnacker-Nootdorp. Een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart, *DAR 96*.

Koot, H., L. Bruning & R.A. Houkes, 2008: *Ypenburg – Locatie 4. Een nederzetting met grafveld uit het Midden-Neolithicum in het West-Nederlandse kustgebied*, Leiden

Oude Rengerink, J.A.M., 1996: Vinex-locatie Ypenburg. Een aanvullende archeologische inventarisatie (AAI), *RAAP-Rapport 176*.

Penning, B., 2016: Project Eiland Ameland, Nootdorp (gemeente Pijnacker-Nootdorp). Een verkennend booronderzoek, *DAN 105*.

Vos, P.C., M. IJsselstijn, S. Jongma & S. de Vries, 2017: Het ontstaan van Westland-Delfland, gebaseerd op paleolandschappelijke onderzoek en getijsysteemkennis. Toelichting op de regionale paleolandschappelijke kartering, uitgevoerd in het kader van het uitbrengen van de Atlas van het Westland, *DAR 130*.

Overige geraadpleegde bronnen

www.ahn.maps.arcgis.com, 17-09-2018.

www.pdok.nl, 17-09-2018.

Overzicht van afbeeldingen

Afbeelding 1 [blz. 4]

Het plangebied met geplande ontwikkeling geprojecteerd op een luchtfoto (bron: pdok.nl).

Afbeelding 2 [blz. 7]

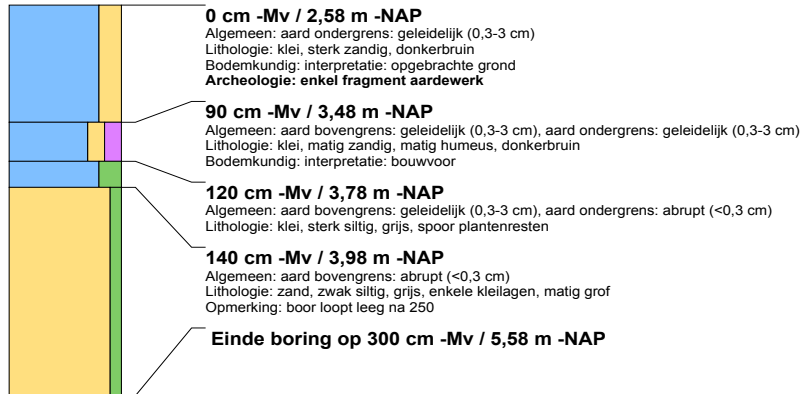
Boorpunten.

Bijlage 1

Boorbeschrijvingen

boring: PN055-1

beschrijver: BP, datum: 11-9-2018, X: 85.639,29, Y: 451.015,71, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37E, hoogte: -2,58, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Pijnacker-Nootdorp, plaatsnaam: Nootdorp, opdrachtgever: Gemeente Pijnacker-Nootdorp, uitvoerder: Archeologie Delft

boring: PN055-2

beschrijver: BP, datum: 11-9-2018, X: 85.639,10, Y: 451.003,77, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37E, hoogte: -2,49, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Pijnacker-Nootdorp, plaatsnaam: Nootdorp, opdrachtgever: Gemeente Pijnacker-Nootdorp, uitvoerder: Archeologie Delft

boring: PN055-3

beschrijver: BP, datum: 11-9-2018, X: 85.647,56, Y: 450.980,01, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37E, hoogte: -2,62, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Pijnacker-Nootdorp, plaatsnaam: Nootdorp, opdrachtgever: Gemeente Pijnacker-Nootdorp, uitvoerder: Archeologie Delft

